

AMKE: ”Kommenttipuheenvuoro kuntavaaliehdokkaiden kyselyn tuloksista (22.4.2021)

Erinomaista, että kuntavaaliehdokkailta on kyselty näkemyksiä. Näkemykset ovat arvokkaita, sillä ammatillinen koulutus ja sen järjestäjäorganisaatioiden arjen päätöksenteko on Suomessa vahvasti kuntapäättäjien näkemysten varassa. Kyselyn tulokset auttavat ennakoimaan tulevaisuutta sekä helpottaa tulevien päättäjien perehdytystä valtuustokauden alkaessa.

Kyselyyn vastasivat keskeisten puolueiden ehdokkaat ja sen tuloksia voidaan hyvin hyödyntää jatkossa. Riippuen kuitenkin ehdokkaiden lähtökohdista ja kokemuksista, jäänee osittain tulkinnan varaan, laajensivatko vastauksensa kohdistumaan myös ammattikorkeakoulutusta.

Huomion arvoista oli, että nuorten aikuisten osuus vastanneista oli pieni suhteessa vanhempaan ikäluokkaan. Ehdokkaiden omakohtaiset kokemukset ja mahdollisesti myös mielikuvat ammatillisesta koulutuksesta lienevät siten pääosin ennen ammatillisen koulutuksen reformilainsäädäntöä, eli ajalta ennen vuotta 2018. Vahvasti uudistuneessa ammatillisessa koulutuksessa onkin suuri kuntapäättäjien perehdyttämistarve.

On myös tiedostettava, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien kuntapäättäjien vaihtuvuus voi olla suurta, joka luo paineen kattavaan kokonaisvaltaiseen perehdyttämiseen. Esimerkiksi vuonna 2017 alkaneella valtuustokaudella Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverian 55 yhtymävaltuuston jäsenestä vaihtui peräti 47 ja yhtymähallituksen 11 jäsenestä vain yksi jatkoi.

Näkemykset ammatillisen koulutuksen tärkeimmästä tehtävästä toisaalta yllätti ja toisaalta ei. Oppivelvollisuus korostuu tärkeydessään. Ammatillisen koulutuksen profiloituminen peruskoulun jälkeiseen koulutukseen ja rinnastaminen samalla lukiokoulutuksen ikäluokkaan on varsin tyyppillistä ja yleistä. AMIS ymmärretäänkin yleisesti nuorten koulutuksena. Mutta sitähan ammatillinen koulutus ei pelkästään ole, sillä suurin osa – noin 2/3 – ammatilliseen koulutukseen osallistuvista on työikäistä aikuisväestöstä. Esimerkiksi Riveriassa ammatillisen perustutkinto-opiskelijan keski-ikä on 26 vuotta, ammattitutkinnon 39 ja erikoisammattitutkinnon 42 vuotta. Ammatillisen koulutuksen tärkeä merkitys jatkuvan oppimisen mahdollistajana yllättää perinteisen AMIS-näkemyksen. Edelleen. Kun oppivelvollisuuden lisääminen 18 ikävuoteen on ollut poliittisessa päätöksenteossa ja sitä myötä myös laajasti julkisuudessa, se nousee myös vahvasti näkemyksenä ammatillisen koulutuksen tärkeimmästä tehtävästä.

Toisaalta ammatillinen koulutus tai ammatillisen tutkinnon tarjoaminen oppivelvollisille ei saa olla vain itseisarvo, vaan se, mitä koulutuksen ja tutkinnon avulla voi saavuttaa. Osaamisen lisääntymisen avulla tavoitellaan parempaa tulevaisuutta – joko työllistymällä tai mahdollisuudella jatko-opintoihin.

Vuonna 2017 toteutetussa Pohjois-Karjalan verkko-aivoriihessä, johon vastasi noin 1200 edustajaa mm. työelämästä ja kuntapäättäjistä, ammatillisen koulutuksen tärkeimmäksi tehtäväksi nähtiin vastaaminen alueen työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä onkin mahdollistaa erityisesti työllistyminen ja sen avulla sekä oman että työelämän hyvinvoinnin lisääntyminen. Unohtamatta, että ammatillinen koulutus on jo nyt merkittävä yrittäjien ja työnantajien synnyttäjä.

Vastauksissa huomio kiinnittyy näkemykseen työttömien koulutuksen tärkeydestä ennen työssä olevien kouluttamista. Iso osa siitä tapahtuu kilpailuilla koulutusmarkkinoilla, eli markkinoilla, joissa kuntapäättäjien rooli on vähäisempi. Kokonaisuudessaan herää kysymys, kuten myös tuoretta koulutuspoliittista selontekoa selatessa, että miten vastaamme jatkuvan oppimisen tarpeeseen ammatillisessa koulutuksessa? Tämän merkitystä ja sen mahdollisuutta on syytä tuoda esille tuleville kuntapäättäjille. Ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden merkityksen ymmärtämisen välittäminen on tärkeimpiä perehdytyksen aiheita tuleville kuntapäättäjille. Työelämä tarvitsee tätä kokonaisuutta osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa.

Kyselyssä kuntakoko ei näytä erottelevan ammatillisen koulutuksen tärkeimpää tehtävää merkittävästi. Maakunnissa, joissa väestö keskittyy maakunnan kaupunkikeskukseen ja nuorten ikäluokka vähenee, tulee kuntapäättäjien näkökulmasta keskeiseksi ja puolustettavaksi tehtäväksi säilyttää ammatillinen koulutus omassa kunnassa. Tämä asia tulee useiden tulevien kuntapäättäjien eteen. Tällöin hyväksi havaitut koulutussopimukset ja oppisopimukset kunnan alueella ovat vaihtoehtoja ammatillisessa koulutuksessa omien seinien sijaan.

Ammatillisen koulutuksen merkitys kunnan elinvoimalle on ensijaisen tärkeä, kuten kyselyn tulokset osoittavat. Onko niin, että jos ja kun kuntapäättäjillä on kokemusta ammatillisesta koulutuksesta sitä tärkeämpänä sitä pidetään kunnan elinvoimaisuudelle? Ja miten tärkeys realisoituu koulutuksen rahoitukseksi?

Kuntien elinvoimaisuuden lisääminen ammatillisen koulutuksen avulla voidaan myös sopia jäsenkuntien perussopimuksessa tai kumppanuussopimuksessa, kuten molemmilla tavoilla meillä Riveriassa on tehty. Aktiivisella vuorovaikutuksella kuntapäättäjien kanssa toteutetaan tuloksellista ja vaikuttavaa omistajaohjausta.

Joka tapauksessa sunnuntai 13.6. on suomalaisen ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden kannalta merkittävä päivä. Sen perusteella nelivuotiselle valtuustokaudelle määritellään myös Riverian toiminnasta päättävät luottamushenkilöt, joita eri toimielimissä on noin 140.

Kyseiset luottamustehtävät ovat vaikuttavia näköalapaikkoja Pohjois-Karjalan osaamisen ja hyvinvoinnin kannalta. Nykyisen valtuustokauden aikana vuosittain noin 15.000 nuoren ja aikuisen osaamista on lisätty yhdessä alueen työelämän kanssa, maakuntaan on kotiutettu valtiosuoksina yli 200 miljoonaa euroa sekä rakennuksiin ja laitteisiin on investoitu yli 30 miljoonaa euroa. Lisäksi noin 700 koulutuksen asiantuntijaa on työllistetty vuositasolla. Nämä vai esimerkkeinä. Eikä todellakaan vähäisimpiä kuntapäättäjien päätöksiä ole tutkintojen ja koulutusten suuntaaminen alueen työelämän tarpeisiin.

Ammatillinen koulutus on vahvaa elinkeinopolitiikkaa, jolloin koulutusta toteutetaan eri kuntien alueella yritysten ja työpaikkojen kanssa. Mitä enemmän ja mitä laajemmalla alueella yhteistyötä on työpaikkojen kanssa, sitä lähempänä on tarjolla myös ammatillista koulutusta. Jäsenkuntien elinvoimaa tukee tutkinnon tai koulutuksen suorittaneiden sijoittuminen kuntaan joko työntekijänä tai yrittäjänä. Esimerkiksi Riveriasta työllistyneet sijoittuvat yli 90 % Pohjois-Karjalan maakuntaan.

Ammatillinen koulutus ei ole itsestään selvää. Ensisijaisesti sille on oltava työelämän tarve, riittävästi opiskelijoita, osaavaa opetushenkilöstöä, tuloksellista yhteistyötä työelämän kanssa ja lisäksi tarvittavat oppimisympäristöt koneineen. Näihin kaikkiin tulevat kuntapäättäjät voivat vaikuttaa ja muistaa, että koulutustoiminnan tuloksilla on ansaittava siihen myös tarvittava rahoitus – edunvalvontaa unohtamatta.

Tuore valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko linjaa toisen asteen koulutusta vuodelle 2040. Selonteon mukaan jatkossa koulutuksen järjestämisen tavat poikkeavat selvästi nykyisestä ja järjestäjäorganisaatiot voivat olla fyysisten tilojen ja laitteiden osalta keveitä. Aika ja kuntapäättäjät näyttävät suunnan. Vaikuttamisen tarve kuntapäättäjille on syntynyt.

Tarvitsemme jatkossa vahvoja ammatillisen koulutuksen puolestapuhujia, päättäjiä ja verkostojen rakentajia. Kuntapäättäjillä on iso merkitys luodessamme yhdessä osaavaa ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa tulevaisuudessa.

On tärkeää, että kuntavaaliehdokkaat saadaan kiinnostumaan ammatillisen koulutuksen luottamushenkilöpaikoista. Merkityksen ymmärtämisen lisäksi myös luottamushenkilöiden palkkiosäännöllä on roolinsa kilpailtaessa sitoutuneista ja vaikuttavista päättäjistä. Siihen liittyvistä muutosesityksistä päätettiin eilen Riverian yhtymähallituksessa.

Toivotan menestystä tuleville kuntapäätäjille mielenkiintoisen ja merkityksellisen ammatillisen koulutuksen parissa!

Esa Karvinen
kuntayhtymän johtaja, rehtori
Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä RIVERIA